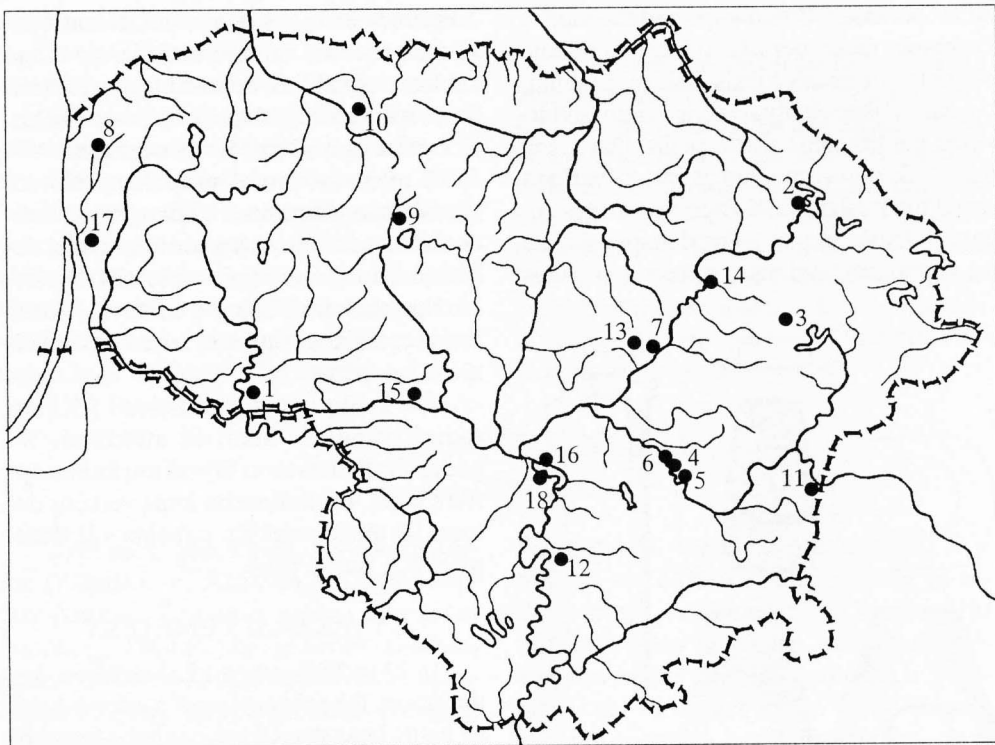

II. PILIAKALNIAI IR GELEŽIES AMŽIAUS GYVENVIETĒS

5 pav. Piliakalņi ir geležies amžiaus gyvenvietes:
Fig. 5. Hill-forts and settlements of the Iron Age:

1 – Dauglaukis, 2 – Dumblynė (žr. I sk.), 3 – Geniakalnis (žr. V sk.), 4 – Grabijolai, 5 – Karmazinai, 6 – Kernavė, 7 – Laičiai, 8 – Lazdininkai (žr. IV sk.), 9 – Lieporiai, 10 – Papilė 1998, 2000, 11 – Pilviškės, 12 – Punia, 13 – Saliečiai, 14 – Šeimynišķēļi, 15 – Veliuona 1999, 16 – Vieškūnai, 17 – Žardē, 18 – Žiegždriai.

SPĖJAMŲ PILIAKALNIŲ PLAČIAVOS DURPYNE TYRINĖJIMAI

Bronius DAKANIS, Renaldas AUGUSTINAVIČIUS, Zenonas BAUBONIS

2000 m. pagal KVAD apskaitos ir apsaugos programas KPC atliko spėjamų piliakalnių – Laičių, vadinamo Džiugasaliu arba Kaselio kalnu, ir Saliečių, esančių Plačios durpyne (Ukmergės r., Laičių sen.), archeologinius tyrimus.

Džiugasalis (Kaselio kalnas) yra 0,15 km į V nuo Storės upelio dešiniojo kranto ir apie 1,4 km į Š nuo Žeimių gyvenvietės. Tai 100 m ilgio ŠV–PR kryptimi, 60 m pločio, ovalo formos gamtinės kilmės kalva be įtvirtinimų pėdsakų, 4–5 m aukščio šlaitais, kurią dabar iš visų pusių supa durpingos daubos. Viršuje PR kalvos dalyje išsiskiria nežymi aikštelė.

Laičių piliakalnį bei šalia jo aptinkamus akmeninius kirvius ir kitus radinius nurodo F. Pokrovskis bei P. Tarasenko. VAK medžiagoje yra žinutė (VAK, b. 75, p. 223–240), kad žemės savininkams reikalaujant, 1939 m. VDKM ketino piliakalnyje atlikti archeologinius tyrimus. Deja, tai nebuvo padaryta. 1959 m. V. Radevičiaus sudarytame Laičių piliakalnio archeologiniame pase nurodyta, jog tais pačiais metais ties piliakalniu kasant durpes aptikta kūlgrinda, o ariant rasta stambių kaulų, įvairių papuošalų ir net rąstų gulėjimo vietų. XX a. 8–10 dešimtmečiais žvalgant piliakalnį konstatuota, kad kalva buvo ariama, viršuje daug duobių, kultūrinio sluoksnio bei įtvirtinimų žymių nesimato, o žmonės jo piliakalniu nelaiško. 1976 m. iš Laičių mokyklos buvo perimta ir UKKM perduota 11 akmeninių kirvių ir jų dalių, rąstų netoli Laičių piliakalnio. 1991 m. sužinota, kad į P nuo Laičių piliakalnio, per pelkes Saliečių link,

2 m gylyje po durpių sluoksniu ėjo kūlgrinda. 1991 m. Laičių piliakalnis įtrauktas į laikinąją archeologijos paminklų apskaitą (LA 08–45).

Žvalgomųjų tyrimų metu Laičių piliakalnyje ištirtas bendras 34 m² plotas (3 perkastos po 2x5 m ir vienas 2x2 m šurfas). Tik kalvos PR dalyje tirtose perkasoje aptiktos labai suardytos senkapio liekanos, kur rastos kelios pavienių kaulų krūvos bei sveikas 70x30 cm dydžio vaiko karstas. Mirusysis palaidotas aukštiečnikas, galva – ŠR kryptimi. Karsto dugne rasti du Jono Kazimiero 1656 m. šilingai. Iš viso perkasoje rasta 13 monetų, iš kurių 7 buvo gražiai sudėtos į krūvelę jos PV dalyje. Tai Jono Kazimiero 1655–1656 m. šilingai bei atokiau nuo minėtos krūvelės aptiktas Rygos Kristinos 1654 m. šilingas. Perkasoje dar rastas žalvarinis juostinis žiedas, geležinė keturkampė sagtis, žalvarinė skaridelė, puošta iškilėmis juostomis, bei daugiau nei 30 įvairaus dydžio ir formos kaltinių vinių. Šie pavieniai radiniai buvo pasklidę visame tirtame plote, todėl apie kitus suardytus palaidojimus sunku ką nors spręsti. Be to, aptiktos kelios lipdytos keramikos šukės ir titnago skeltės viršutinė dalis. Deja, jų chronologijos nustatyti negalime, nes tokie radiniai aptinkami tiek ankstyvojo žalvario amžiaus piliakalniuose, tiek viduramžių senkapiuose.

Spėjamas Saliečių piliakalnis yra 1,9 km į PV nuo Laičių piliakalnio, Plačios durpyne PV pakraštyje. Tai 100 m ilgio Š–P kryptimi, 50 m pločio, ovalo formos gamtinės kilmės kalva be įtvirtinimų pėdsakų, iš visų pusių apsupta durpingomis daubomis.

Apie 1969 m. eksploatuojant durpyną, kalvos centre iškastas karjeras, todėl iš pirminės kalvos telikę šlaitai, kurių aukštis siekia vos 5 m.

Saliečių kalvą ir šalia jos randamus akmeninius kirvius mini F. Pokrovskis bei P. Tarasenko. VAK medžiagoje yra padavimas, kad milžinai kepurėmis supylę piliakalnį, o patys pavojų metu slėpdavęsi už Myžiakalnio. 1959 m. V. Radzevičiaus sudarytame archeologiniame pase rašoma, jog vietiniai gyventojai Saliečių kalvoje rasdavę titnago „skiautelių“. Vėlesnių žvalgymų metu nustatyta, kad piliakalnis jau iškasinėtas, aikštelė sunaikinta, o iš kalvos belikę R ir V šlaito likučiai. Anot vietinių gyventojų pasakojimų, Saliečių ir Laičių piliakalniai buvo sujungti kūlgrinda, kuri visiškai sunaikinta eksploatuojant durpyną. 1991 m. Saliečių kalva kaip spėjamas piliakalnis buvo įtraukta į laikinąją archeologinių vietų apskaitą (LA 08–44). Žvalgomųjų tyrimų metu išsiaiškinta, jog kalvoje iškasto karjero PR šlaite vienoje krūvoje buvo rastos 4–5 titnago „kriaunelės“, P šlaite – lipdyto puodo šukė (dugnelis), o apie 0,8 km į PV nuo spėjamo Saliečių piliakalnio, dešiniajame kanalo krante – geležinis plačiaašmenis kirvis bei trinamų girnų trintuvas.

Žvalgomųjų tyrimų metu ištirtas 59 m² spėjamo Saliečių piliakalnio plotas (dvi

perkasos po 4x5 m, viena 2x5 m dydžio ir 3 šurfai), kuriame neaptikta jokių priešistorinės veiklos pėdsakų.

Dėl intensyvios ūkinės veiklos Plačios durpyne sunaikintos ne tik vietinių gyventojų menamos kūlgrindos, bet ir spėjami piliakalniai. Saliečių piliakalnį kaip sunaikintą siūlome išbraukti iš laikinosios archeologinių vietų apskaitos, o Laičių – įtraukti į Nekilnojamų kultūros vertybių registrą kaip senkapį. Senkapis datuojamas XVII a. viduriu.

INVESTIGATIONS OF THE SUPPOSED HILL-FORTS IN THE PLAČIAVA PEAT-BOG

In 2000 LCCH executed the survey archaeological investigations of the supposed hill-forts – Laičiai, so-called Džiugasalis or Kaselis hill and Saliečiai hill in the Plačiauva peat bog (Ukmergė district). In the Laičiai hill-fort, after investigation of the area of 34 m², in the south-east part of the hill, the remains of the disturbed ancient burial have been found. The remains of the burials, shillings from the mid of the 17th century, hammered coffin nails and other finds there have also been found. In the supposed Saliečiai hill-fort, after investigation of the area of 59 m², no traces of the pre-historic period have been found.

ŽARDĖS GYVENVIETĖ

Jonas GENYS

2000 m. MLIM toliau tęsė archeologinius tyrimus Žardės gyvenvietėje (Klaipėdos m.). Tyrimų vieta buvo parinkta atsizvelgiant į ankstesnių metų Žardės

1-osios (vakarinės) gyvenvietės tyrimų rezultatus. Buvo sugrįžta prie 1993 ir 1994 metais kasinėtos gyvenvietės dalies (žr. *ATL 1992 ir 1993 metais*, V, 1994, p. 43–45;